

Nr 207.

Av herr **Karlsson, John**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande.*

Å sid. 28 i den kungl. propositionen angående försvarsväsendets ordnande anför statsrådet och chefen för kungl. försvarsdepartementet angående de lägre truppförbanden och deras förläggningsorter följande:

»Vid genomförandet av den av mig föreslagna härorganisationen komma åtskilliga lägre truppförband att indragas. Därjämte bliva vissa ändringar erforderliga beträffande truppförbandens förläggning m. m.

Vid överbägandet av frågan, vilka truppförband som skola indragas, måste hänsyn tagas till en mångfald olika omständigheter.

Såsom försvarsrevisionen framhållit, bör sålunda först och främst beaktas förläggningssorternas större eller mindre lämplighet ur mobiliseringssynpunkt. I detta hänseende gäller det att tillse, att de olika truppförbanden erhålla en sådan förläggning, att deras mobilisering kan försiggå med erforderlig snabbhet och säkerhet, ävensom att förläggningssorterna bliva i möjligaste mån tryggade. I samband med bedömandet av förläggningssorterna ur mobiliseringssynpunkt bör hänsyn jämväl tagas till deras belägenhet dels ur synpunkten att — särskilt under tiden närmast före och efter mobiliseringen — erhålla skydd för landsgränser och kuster, viktigare kommunikationsleder m. m. ävensom nödiga besättningar i fästningar, dels ock ur synpunkten att erhålla en lämplig indelning i arméfördelningsområden samt att efter mobiliseringens avslutande snabbt kunna förena och i olika riktningar transportera de i arméfördelningarna ingående truppförbanden.

För den föreliggande frågans allsidiga bedömande måste hänsyn vidare tagas till de olika förläggningssorternas beskaffenhet ur utbildningssynpunkt. Vidare bör beaktas de värnpliktigas intresse av att få fullgöra sin värnplikt så nära hemorten som möjligt. Ur denna synpunkt är det, liksom i mobiliseringsavseende, en fördel, om truppförbanden äro någorlunda jämnt fördelade över landet efter befolkningstätheten. En annan omständighet, som bör beaktas, är de lokala intressen, vilka äro förknippade med vederbörande truppförbands förläggning. Särskilt måste hänsyn tagas till de med vissa städer träffade överenskommelserna angående truppförbands förläggande till dessa. Då, som bekant, kasernetablisementen för samtliga nuvarande truppförband ännu icke äro färdiga, är det vidare önskvärt, att den erforderliga indragningen av truppförband kan verkställas så, att några ytterligare kostnader för kasernbyggnader icke behöva ifrågakomma. Slutligen torde med

hänsyn till särskilt de äldre truppförbandens traditioner en eventuell indragning böra genomföras på det sättet, att vederbörande truppförband sammanslås med annat till ett nytt truppförband, vilket sålunda kommer att i sig upptaga och vårda båda de gamla förbandens traditioner.»

Bland de truppförband, som böra indragas, nämnas i den kungl. propositionen av infanteriet Västmanlands regemente, som föreslås böra sammanföras med Livregementets grenadjärer till ett regemente, benämnt Livregementets grenadjärer, med förläggning i Örebro, samt av trängens truppförband Västmanlands trängkår, som föreslås att sammanföras med Göta trängkår med förläggning i Skövde.

Vad särskilt angår indragningen av Västmanlands regemente, synes det oss främst böra framhållas, att varje minskning av antalet infanteritruppförband tillika innebär en minskad möjlighet att för försvaret tillgodogöra sig den försvarskraft, som landets vapenföra befolkning innesluter. Den kungl. propositionen förutsätter också, att icke mindre än en tredjedel av de vapenföra värnpliktiga skulle undantagas från tjänstgöring med vapen och så gott som uteslutande användas för handräckningsarbeten. Ett uttågande av hela folkraften är alltså beroende av att ett för detta ändamål tillräckligt antal truppförband och en tillräckligt stor kader bibehålles.

Detta riksintresse sammanhänger intimt med det intresse, som de särskilda landsdelarnas befolkning hyser för bevarandet av de gamla bygde-
regementena.

Liksom övriga av landets äldsta landskapsregementen har Västmanlands regemente under sin 300-åriga tillvaro slagit djupa rötter i landskapets medvetande och inre liv.

Det äger därför ett traditionellt värde för oss västmanlänningar att få behålla vårt gamla regemente, desto hellre som redan en föregående omorganisation berövat oss vid vårt landskap knutet gammalt truppförband.

Vid genomförandet av 1892 års härordning förflyttades dåvarande Livregementets grenadjärkår från sin gamla mötesplats i Västmanland, Utnäslöt, till Sannahed i Närke (nu Örebro), där kåren då ingick i och gav sitt namn till förutvarande Närkes regemente. Västmanland har sålunda under långa tidsperioder inom sina gränser haft förlagda tvenne infanteritruppförband, på senare tid också Västmanlands trängkår i Sala. Det skulle förvisso kännas bittert för landskapet att mista båda sina kvarvarande truppförband, och särskilt att förlora det gamla regementet, som i 300 år med ära burit landskapets namn och under vars fanor så många av dess söner stridit för sitt land.

En indragning av Västmanlands regemente skulle emellertid också medföra olägenheter ur ekonomisk och personlig synpunkt av sådan betydelse, att de icke kunna göras till föremål för så ringa beaktande, som i Kungl. Maj:ts proposition skett.

Vid infanteriet övas och utbildas den stora huvudmassan av de värnpliktige.

Endast ett fåtal avgå till specialtruppslagen. Det är alltså i stort sett till Västerås, som Västmanlands värnpliktiga befolkning samlas för att fullgöra sin fredstjänstgöring. Oavsett militära och andra tekniska skäl, som tala för regementets bibehållande, framstår klart, att fördelarna av det Västmanländska infanteriets utbildning i Västerås äro synnerligen stora icke blott för de värnpliktige utan även för deras föräldrar och anhöriga. Befolkningens fördelning och kommunikationernas läggning i förening med landskapets utsträckning göra det för större delen av de värnpliktige möjligt att t. o. m. under tjänstledighet eller permission av kortare varaktighet uppsöka sina hem, vare sig för arbete eller vila. Kostnaderna för ifrågavarande resor äro för huvuddelen av de värnpliktige överkomliga. Vilken omfattning ifrågavarande resor tagit, ser man tydligast under repetitionsövningarna, då på vissa lördagar, när övningarnas natur det medger, 700 à 800 man hemresa för att åter inträffa i kasern på söndagskvällen. I denna siffra är då icke inräknad de c:a 350 man, som äro bosatta i Västerås och hava permission inom förlägningsorten. De närmast Västerås boende synas nästan undantagslöst begagna sig av permission till hemorten, tydligen beroende på att busstrafiken medger bättre utnyttjande av permissionstiden. Så snart avståndet till hemorten är längre (enligt hitintillsvarande erfarenhet torde c:a 5 mil vara gränsen) och järnväg måste anlitas, synas kostnaderna och den långa restiden verka hindrande även i de fall, då permissionstiden eljest skulle medgiva en resa.

Tillämpar man nu dessa erfarenheter på det genom regementets förflyttning uppkommande läget, att Västmanlands ungdom skulle vapenövas å andra orter, vilka torde bliva Örebro, Uppsala, Karlstad eller Falun, torde framgå att för mycket stora delar av landskapets befolkning dessa fördelar skulle bortfalla, och värnpliktstjänstgöringens fullgörande sålunda bliva mera betungande än för ett flertal andra provinser innebyggare. Särskilt skulle olägenheterna göra sig gällande för den jordbrukande befolkningen i sydöstra delen av Västmanland. Det torde nämligen vara visst, att tjänstledighet och permission från värnpliktstjänstgöringen i icke obetydlig utsträckning begagnas för deltagande i jordbruksarbete i hemmet, hos anhöriga eller arbetsgivare. Möjligheterna härför skulle genom regementets indragning väsentligt förminskas.

Genom nådigt brev den 3 juli 1903 förordnade Kungl. Maj:t, under godkännande av ett erbjudande av stadsfullmäktige, avseende i huvudsak tillhandahållande kostnadsfritt av största delen av det för regementets mötesplats erforderliga området, att Västmanlands regemente skulle förläggas till Västerås stad.

Enligt av dåvarande stadskamreraren B. Carlsson i maj 1906 på grundvalen av uppskattnings- eller inköpsvärden avgiven förteckning å de av staden till Kungl. Maj:t och Kronan upplåtna jordområden för Kungl. Väst-

manlands regementes kasernetablissemment m. m. uppgå dessa värden till något över 252,000 kronor.

Enligt vid regementet inhämtade upplysningar utbetalas årligen i löner, häri inräknat dyrtidstillägg, till officerare, underofficerare, stamanställd personal och hantverkare omkring..... 1,000,000: — kr.

Till stadskassan inbetalas i skatter å dessa avlöningar enligt uppbördslängd och med beräkning av avkortningar omkring 60,000: — »

Till värnpliktiga utbetalas i avlöningar om året omkring 100,000: — »

Av regementet verkställda upphandlingar i staden uppgå årligen till omkring 250,000: — »

Man torde kunna anse, att samtliga dessa belopp i nära nog sin helhet i en eller annan form komma orten och bygden tillgodo. Det torde alltså vara oemotsägligt, att regementets indragning skulle förorsaka stadens och ortens handlande, näringsidkare, lantbrukare m. fl. högst allvarliga förluster, i många fall kanske av ruinerande innebörd.

Dessutom har i utredningen erinrats om att regementet är en rätt stor abonnent å elektrisk ström och vatten, samt därigenom lämnar stadens tekniska verk en bruttointkomst å tillhoppa omkring 28,000 kronor per år. Skulle regementet indragas går staden förlustig nämnda bruttointkomst, då däremot utgifterna för de tekniska verken minskas med endast 6,000 kronor, vadan alltså det årliga resultatet för verken försämras med 22,000 kronor.

Särskilda omständigheter göra det sannolikt, att Västerås stad skulle genom regementets indragning åsamkas en avsevärd ökning av de redan nu allvarliga ekonomiska bekymren.

Få svenska städer hava nämligen i den grad som Västerås drabbats av den ekonomiska depressionen. Skattebördan är synnerligen hög. Per bevillningskrona utgör skatten för närvarande till den borgerliga kommunen 9 kronor och till den kyrkliga 80 öre, vartill kommer landstingsskatt av 2 kronor, sålunda ett sammanlagt kommunalt skattetryck av kronor 11: 80 per bevillningskrona. Regementsindragningen skulle sannolikt öka skattetrycket med omkring 40 öre per bevillningskrona. Och det är med den yttersta ansträngning och iakttagande av största sparsamhet samt avvisande av många eljest önskvärda och till och med nödvändiga behov en ännu högre beskattning över huvud taget kunnat undvikas. Härtill kommer, att utsikterna för framtiden icke te sig ljusa. Skattekraften är fortfarande ringa. En stor del av stadens befolkning lider allt fort av en omfattande arbetslöshet, som både direkt och indirekt belastar stadens ekonomi i flere hänseenden, och arbetslösheten synes icke vilja nämnvärt lättas.

På grund av kontrakt den 5 mars 1902 har Sala stad dels genom köp av enskilda, dels genom expropriation förvärvat de för trängkärens för-

läggning till staden erforderliga markområdena. Kostnaderna härför hava uppgått till 53,755 kr. 94 öre. För anläggande av vattenledning till kårens etablissemang i enlighet med nyssnämnda kontrakt har staden fått vidkännas en utgift av 9,323 kr. 32 öre.

Under vart och ett av senaste åren har till vid trängkåren anställd personal utbetalts avlöning med ett belopp av omkring 300,000 kr., vilket belopp torde till största delen hava stannat inom samhället. I kommunal-skatt har samma personal årligen erlagt omkring 28,000 kr. Från trängkåren och dess affärsdrivande anstalter har under år 1924 till affärsinnehavare och hantverkare i Sala utbetalts ett belopp av 102,493 kr. 71 öre. I hyror till hyresvärdar i staden erlägges av personal vid kåren årligen en summa av omkring 15,000 kronor.

I vattenledningsavgifter har årligen av trängkåren erlagts omkring 6,000 kr. av sammanlagt debiterade avgifter på omkring 40,000 kr. I elektricitetsavgifter har likaledes erlagts omkring 6,000 kr. av sammanlagt debiterade 155,000 kr. Utdragandet av elektriska ledningar till trängkåren har åsamkat staden en anläggningskostnad av omkring 4,000 kr.

Tydligt är att olägenheterna vid en förflyttning av Västmanlands trängkår skulle bli särskilt stora för en liten stad som Sala med dess begränsade ekonomiska motståndskraft.

Visserligen förutsätter statsrådet och chefen för kungl. försvarsdepartementet, att ersättning i följd av träffade avtal eller på grund av billighets-skäl bör beredas de städer, vilka beröras av de med den nya ordningen följande inskränkningar i truppförband.

Ersättningens storlek beröres emellertid icke i propositionen närmare. Den förutsättes bli beroende av framtida utredning, men det må påpekas, att det icke upptages några som helst medel för bestridande av de med ersättningsanspråken förenade kostnaderna. Det synes mig under sådana förhållanden knappast vara att vänta, att rättvisa och billighet skola bli vid ersättningsfrågornas ordnande på ett tillfredsställande sätt tillgodosedda.

Under återopande av vad här ovan anförts, får jag sålunda föreslå, att riksdagen måtte besluta,

att utöver de i proposition nr 50 upptagna truppförband även skola bibehållas: Västmanlands regemente med normal sammansättning och med förläggning i Västerås samt Västmanlands trängkår med nuvarande sammansättning och med förläggning i Sala.

Stockholm den 14 mars 1925.

John Karlsson.

